

Další padělek perforace u emise Legionářské

V listopadové Filatelii jsme si na straně 27 ukázali poměrně jednoduchý padělek zoubkování na hodnotě 100 h Legionářské 1919. Z běžného hřebenového zoubkování $13 \frac{1}{2} : 13 \frac{3}{4}$ (A) „vykouzlit“ padělatel vzácnou variantu řádkové perforace o rozměru $10 \frac{1}{2}$ (E) a dokonce ji úspěšně prodal v jedné z aukcí (věrme, že i díky okamžitému zveřejnění ve Filatelii kupující dostal své peníze zpět).

FRANTIŠEK BENEŠ

V zásadě stejně – i když o něco rafinovaněji – si počínal padělatel v dnešním případě. Tentokrát jde o hodnotu 50 h stejné emise, která se jako běžná a levná varianta vyskytuje jen v jediné perforaci: H z $13 \frac{1}{2} : 13 \frac{3}{4}$ (A). Na rozdíl od ostatních pěti hodnot série tedy padělatel nemá k dispozici levné řádkové zoubkování, u nějž lze nalézt exempláře s odskočenou perforací (na jedné, dvou, třech a dokonce i všech čtyřech stranách), u nichž rozměr přezoubkované známky nebudí na první pohled podezření. Legionářská padesátihaléřovka je tedy v rámci emise svým způsobem výjimečná, podobně jako u Hradčan hodnota 30 h fialová (ta se rovněž jako běžná vyskytuje jen v jediném druhu a rozměru zoubkování).

Na obrázku vidíme exemplář, jehož zoubkování znalec (Kračmar) označil jako $\check{R}Z$ $10 \frac{1}{2} : 13 \frac{3}{4}$ (D). Jako takový byl nabídnut a prodán v polovině listopadu v jedné internetové aukci. Jde o dražbu solidní, takže kupující jistě nebude mít s vrácením peněz sebemenší problém – ovšem i díky tomu, že se jako člen Klubu Filatelie a předplatitel našeho časopisu pro jistotu hned obrátil na Filatelistickou zkušebnu, kde jsme na místě konstatovali, že jde ve skutečnosti o padělek (známka je přezoubkována na horní a dolní straně).

Už jsme řekli, že jde o obdobný případ, jako byl ten z listopadové Filatelie, ale provedení je o něco rafinovanější (zbytky po perforačních otvorech původního zoubkování nejsou tak očividné). A protože na něco podobného může narazit každý z nás, podívejme se, jaké chyby obvykle posuzování pravosti zoubkování v podobných případech provázejí a jak se jich můžeme poměrně snadno vyvarovat.

Vzácnější varianty perforace hodnoty 50 h mohou být přezoubkovány zejména z varianty A (naprostá většina dosud mi známých případů), nebo zhotoveny ze známky nezoubkované (není to vyloučeno, ale v praxi se s tím prakticky nesetkávám). Samozřejmě

je možné i padělání z variant B ($\check{R}z$ $11 \frac{1}{2} : 13 \frac{3}{4}$), C ($\check{R}z$ $11 \frac{1}{2} : 10 \frac{1}{2}$) a D na variantu E ($\check{R}z$ $10 \frac{1}{2}$), ale vzhledem k nemalé ceně výchozího materiálu jde o možnost spíše teoretickou. V našem článku se tedy budeme zabývat nejběžnějším případem – přezoubkovaním varianty A na B nebo D.

Někteří sběratelé za dostatečně průkazné považují, když je známka se zoubkováním B nebo D dostatečně vysoká, a to ve srovnání s exemplářem téže hodnoty s běžnou perforací A. Prostě je na sebe položí, srovnají vzájemně svislou perforaci, a když konce zoubků vodorovně perforace zkoumané známky alespoň nepatrně přesahují do vodorovně perforace levného kontrolního exempláře, domnívají se, že vzácnější varianta musí být pravá. Častá je i snaha srovnat vzájemně postavení svislých řad perforace u zkoumané známky B či D s kontrolním exemplářem A; pokud je známka B či D o něco užší nebo širší, nebo jsou její svislé perforační řady dokonce nepatrně zešíkmené, je to považováno za důkaz toho, že svislá perforace je skutečně řádková – a známka tedy musí být pravá. Rovnou si řekněme že nic z uvedeného není pravda a důvěra v tyto názory přinesla sběratelům už mnoho škody.

Tak především, porovnávání šířky známky u této hodnoty nemá pro náš účel praktický smysl a vychází zřejmě z mylného předpokladu, že u hřebenové perforace je šířka vždycky konstantní. To by ale platilo v případě, že by hřeben postupoval svisle, což u hodnot 15 – 50 h této emise není pravda: hřeben postupuje naopak vodorovně, konkrétně zprava doleva (možná vám to připadá samozřejmé, ale už vícekrát se ukázalo, že v otázce směru postupu hřebenové perforace u našich známek má řada sběratelů ne zcela přesnou představu). Právě skutečnost, že perforace A postupovala v tomto případě vodorovně, způsobuje, že svislé řady zoubkování nemusejí být vzájemně stejně vzdálené, ani zcela rovnoběžné. Perforování se totiž provádělo na poměrně jednoduchých zařízeních a mezi jednotlivými údery hřebenové perforační lišty byl arch známek (přesněji několik archů ležících na sobě) posunován („popotahován“), a tyto jednotlivé kroky neměly vždy zcela stejnou délku (tzv. zkrácený, nebo naopak prodloužený hřeben) ani rovnoběžnost (levá či pravá strana archu mohla být posunuta nepatrně více).

Pokud jde o srovnávání výšky známky, s jedním kontrolním exemplářem je zcela nedostatečné. Při prohlídce celého přepážkového archu totiž snadno zjistíme, že jednotlivá pole hřebenové perforační lišty jsou různě široká¹⁾, což padělatelé mohou (záměrně, nebo i neúmyslně) využívat.

Kupříkladu na vyobrazeném PA je 5. pole hřebenové lišty mírně širší, než pole sousední, takže známka pocházející z 5. řady archu je nepatrně vyšší, než z řady 4. či 6. Pro orientační zkoumání výšky exemplářů s perforací B či D je tedy vhodnější mít k dispozici celý arch se zoubkováním A, nebo alespoň jeho věrnou fotokopii (ale stačila by i páska či blok obsahující kterýkoli celý sloupec známek z archu). Ideální by bylo mít k dispozici více archů (sloupců) či kopií s co nejvyšším počtem různých hřebenových lišt, které byly použity pro perforování této hodnoty (na vyobrazení vpravo vidíme, že se jejich šířka může značně lišit) – to však od většiny sběratelů můžeme jen těžko očekávat; pro znalce zabývající se touto emisí by to ale mělo být samozřejmostí.

Takto vyzbrojeni můžeme přiložit zkoumaný exemplář na libovolnou známku – v našem případě z 5. řady archu (s nepatrně širším polem hřebenu) – a snadno zjistíme, že se na ni na výšku vejde, i když je zdánlivě o něco vyšší. Některé její zoubky totiž přesně zapadnou do mezery mezi perforačními otvory původní řady, jiné jsou příslušně zkráceny a jejich konce jsou úmyslně roztrženy, aby trčící vlákna papírové hmoty zakryla původní púlkulatou stopu po otvoru.

Padělané vodorovné řady samozřejmě nevykazují charakteristické znaky pravé perforace (ta je na obrázku dole), tedy tvar otvorů a otlaky kolem nich.

pravá perforace

Ve snaze vyhnout se otvorům původní perforace jsou některé zoubky falza zúžené a otvory mezi nimi nemají tvar kruhu, ale otevřeného trojúhelníku (např. 3. PO zleva na dolní straně).

Užitečná nám ale je i perforace svislá, která je na zkoumaném exempláři pravá (nese charakteristické znaky – tvar zoubků a otvorů, otlaky kolem nich, obě řady vzájemně přesně odpovídají). Pokud by totiž byla vodorovná perforace padělaná ještě dokonaleji (což není tento případ), nezbývalo by, než projít dostupné rádkové i hřebenové lišty a podle drobných vychýlení v nich identifikovat konkrétní úsek, který jim odpovídá. V našem případě si však tuto zdlouhavou práci můžeme ušetřit, protože důkazy o nepravosti vodorovné perforace jsou i tak dostatečně přesvědčivé.

Co říci závěrem? Ukázali jsme si, že zkoumání pravosti vzácnějších perforací našich knihtiskových známek (stejně lišty byly použity i pro další emise, zejména Hradčany) není tak složité, jak by se na první pohled mohlo zdát. Díky levnému a dostupnému srovnávacímu materiálu se o něj může pokusit prakticky každý specializovaný sběratel – a možná budete překvapeni, jak snadno vám to půjde.

Popsaný postup však není návodem na standardní znalecké zkoumání – to probíhá bez ohledu na rozměr známky (může se vyskytnout pravý exemplář nápadně malého rozměru a naopak padělek se širokými okraji – z nezoubkované známky). Naším cílem bylo ukázat jakousi „první pomoc“, kterou může využít i sběratel s menšími zkušenostmi, ale s chutí blíže se zabývat pravostí svých známek. Nakonec – není největší radost, když si něco dokážete udělat sám a nemusíte se spoléhat na znalce? ■

Detaily dvou PA hodnoty 50 h s Hz A, zoubkovaných dvěma rozdílnými hřebenovými lištami – na obrázku je dobře vidět rozdíl v jejich šířce (a tedy i ve výšce známek).

¹⁾ Šířka hřebene (přesněji šířka pole hřebenové lišty) = v tomto případě výška známky.